

6 listopada 2007

Unia Europejska wesprze finansowo przedsiębiorców łączących się w klastry

Choć unijne wsparcie na lata 2007 - 2013 jest bardzo duże, to przedsiębiorcy będą się musieli liczyć ze sporą konkurencją. Jednym ze sposobów uzyskania wsparcia, i to w wielu rodzajach działalności, jest łączenie się firm w klastry.

Choć unijne wsparcie na lata 2007 - 2013 jest bardzo duże, to przedsiębiorcy będą się musieli liczyć ze sporą konkurencją. Jednym ze sposobów uzyskania wsparcia, i to w wielu rodzajach działalności, jest łączenie się firm w klastry.

Takie połączenie może pomóc w staraniach o wsparcie unijne przede wszystkim mniejszym firmom. Priorytetem dla Unii Europejskiej i Polski na najbliższe lata - zapisanym m.in. w strategii lizbońskiej - jest bowiem podnoszenie konkurencyjności oraz budowa gospodarki opartej na wiedzy i rozwój tzw. wysokich technologii. I na to przede wszystkim będą unijne pieniądze. Jak wynika z doświadczeń krajów zachodnich, klastry współpracujące m.in. z instytucjami badawczo-rozwojowymi mogą przyczynić się do przyspieszenia takiego rozwoju. Dlatego takie związki firm mają być wspierane nie tylko finansowo, ale także w ramach polityki naukowej lub polityki rozwoju regionu.

Zlepek firm

Nazwa pochodzi od angielskiego słowa cluster, które oznacza zlepek, grono, grupę. Nie ma jednej definicji klastra. Najczęściej wymienia się, że klastrami są geograficzne skupiska wzajemnie powiązanych firm, wyspecjalizowanych dostawców, jednostek świadczących usługi, firm działających w pokrewnych sektorach oraz związanych z nimi instytucji (np. uczelni czy stowarzyszeń branżowych) w poszczególnych dziedzinach konkurujących między sobą, ale również współpracujących. Firmy te łączą ze sobą zarówno relacje formalne, jak i nieformalne. By były konkurencyjne i innowacyjne, potrzebne są wspólne działania nie tylko firm, ale i wsparcie władz centralnych i samorządowych oraz grup interesów (np. instytucji finansowych). Często działający w klastrze decydują się na stworzenie struktury bądź instytucji koordynującej ich wzajemne relacje i współpracę. Według wielu specjalistów, by mówić o klastrze, potrzebne są cztery podstawowe wyznaczniki:

- koncentracja zależnych od siebie przedsiębiorstw działających w tym samym bądź pokrewnych sektorach przemysłu lub usług i na określonym obszarze,

- powiązania funkcjonalne pomiędzy firmami i instytucjami,
- skupienie nie tylko firm jednej branży, ale i ich otoczenia; ich celem jest wspólny rozwój (np. technologiczny, wspólne rynki zbytu itp.)
- ciągła konkurencja i kooperacja między firmami.

W grupie różniej

W klastrze duże i małe firmy osiągają znacznie więcej, niż gdyby miały działać same (tzw. efekt synergii). Usytuowanie firm na tym samym terytorium ułatwia nieformalne dzielenie się informacjami, technologią, korzystanie z tych samych dostawców, wspólną promocję czy kojarzenie dobrego produktu z konkretnym regionem. Dzięki temu, że mogą i uczą się porozumiewać między sobą, stają się bardziej innowacyjne i konkurencyjne. Efekt synergiczny klastra polega m.in. na:

- przenikaniu wiedzy oraz rotacji kadr w ramach klastra,
- zwiększeniu produktywności w ramach klastra poprzez skupienie zasobów,
- otwartości na innowacje i ich absorpcji,
- przyciąganiu nowych ludzi, instytucji i przedsiębiorstw.

Przykład 1

Podręcznikowym przykładem klastra jest Krzemowa Dolina w Kalifornii, w której rozwój przemysłu technologii informatycznych przyciągnął najlepszych informatyków z całego świata. Dzięki temu przedsiębiorstwa informacyjne tam zlokalizowane powiększają swoją przewagę nad konkurencją. Inny przykład to włoski klaster obuwniczy. Buty są produkowane przez różne firmy, często niewielkie, rodzinne. Dzięki klastrowi zdobywają rynki, które byłyby nie do osiągnięcia dla pojedynczych firm. Wspólnie też inwestują w promocję. Dzięki temu są potentatem w swojej branży nie tylko na europejskich rynkach.

Jakie formy współpracy

Przyczyny tworzenia się klastrów mogą być różne. Istotna może okazać się tradycja (np. produkcja meblarska czy włókiennicza, z której region jest znany od stuleci), warunki geograficzne (przetwórstwo ryb na wybrzeżu), warunki demograficzne (dostęp do wykwalifikowanej albo tylko taniej siły roboczej). Innym przykładem jest tworzenie się klastrów wokół dużych zakładów przemysłowych. Z tego rodzaju przykładami mamy do czynienia choćby w branży motoryzacyjnej czy chemicznej. Niekiedy tworzą się wokół jakiegoś problemu, np. przy produkcji rolnej w klastrze skupiają się zazwyczaj firmy i instytucje z wielu branż (producenci, doradcy, przetwórcy, zajmujący się badaniami i rozwojem).

Można też mówić o dwóch głównych drogach powstawania klastrów. Powstają albo oddolnie, z bezpośredniej inicjatywy samych przedsiębiorstw, które tworzą klaster, albo

odgórnie, gdy ich powstanie jest zamiarem realizowanej polityki władz na poziomie lokalnym, regionalnym, narodowym czy ponadnarodowym.

- Do niedawna w Polsce mieliśmy do czynienia prawie wyłącznie z powstawaniem klastrów dzięki programom pomocowym i wspieraniu przez władze lokalne - mówi Marcin Ługawiak z firmy DGA, która realizuje na zlecenie PARP projekt dotyczący tworzenia i promocji klastrów. - Teraz spotykamy się już także z inicjatywami oddolnymi.

Żeby uzyskać unijne wsparcie, przedsiębiorcy muszą znaleźć odpowiadający im sposób połączenia - pieniądze będą bowiem przyznawane nie poszczególnym firmom, lecz klastrowi. - Do tej pory najczęściej firmy decydują się na założenie stowarzyszenia - wyjaśnia Maciej Ługawnik. - Ale nie ma przeszkód, by była to np. fundacja albo spółka z ograniczoną odpowiedzialnością.

Bez limitów

Powstawania klastrów nie ograniczają w Polsce, przynajmniej na razie, żadne przepisy. Dlatego ci, którzy mają ochotę połączyć swoje siły, powinni to zrobić właśnie teraz, póki prawo tego nie utrudnia. Jedyna definicja klastra, jaką można znaleźć w polskich przepisach zawarta jest w par. 13 ust. 2 rozporządzenia ministra gospodarki w sprawie udzielania przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej niezwiązanej z programami operacyjnymi (DzU z 2006 nr 226, poz. 1651 z późn. zm.).

Nie ma też ściśle określonego obszaru klastra. Może on się ograniczać do np. jednej miejscowości albo do kilku województw.

W klastry mogą się też łączyć różne branże. Trudno też znaleźć taką, w której nie miałyby to sensu. Klastry mogą działać zarówno w przemyśle, jak i rolnictwie czy usługach. Nie dość tego, w jednym klastrze mogą być skupione firmy z każdego z tych sektorów wspomagane dodatkowo przez samorządy czy instytucje naukowe. Nie ma przy tym limitu liczby firm, które mogłyby być uczestnikami klastra.

Żywy organizm

Specjaliści rozróżniają kilka faz życia klastrów, które przyrównują do życia żywego organizmu. Wyróżniają klastry:

- embrionalne - czyli zalążki powstających klastrów. Współpraca między istniejącymi firmami zaczyna się dopiero tworzyć, działają często na tzw. młodych rynkach, np. w obszarze wysokich technologii,
- wzrostowe - to klastry rozwijające się i mające możliwość dalszego rozwoju. Na tym etapie obserwuje się większą dynamikę tworzenia powiązań,
- dojrzałe - stabilne, dalszy ich wzrost jest już trudny do osiągnięcia,
- schyłkowe - te szczyt rozwoju mają już za sobą i zaczynają się kurczyć. Może to wynikać z kurczenia się rynków, na których dotychczas operowały, albo lub z innych,

niekorzystnych zmian (np. z odpływu pracowników). Co istotne, klastry w fazie schyłkowej mają szansę przeorganizowania swojej struktury, zmiany produkcji i powtórnego rozpoczęcia cyklu.

Wypromują region

Na łączeniu się firm zyskują nie tylko przedsiębiorcy. Spora liczba dobrze funkcjonujących firm pracujących nad powstaniem dobrego produktu bądź usługi to także szansa na wypromowanie regionu, w którym działają, na skojarzenie go z konkretnym produktem. Dlatego również samorządy powinny się troszczyć o ich rozwój, wspierając promocję takich przedsiębiorstw czy odpowiednie inwestycje w infrastrukturę.

Rodzaje klastrów

Klastry można podzielić na kilka rodzajów w zależności od tego, kogo skupiają i w jaki sposób działają.

- Klastry sieciowe składają się z małych firm zajmujących się tą samą lub podobną gałęzią produkcji (niekiedy usług). Mogą się szybko adaptować do zmieniającego się rynku i zróżnicowanych wymagań odbiorców dzięki współpracy i stosowaniu nowych technologii. Firmy w klastrze wykorzystują zalety nieosiągalne dla innych przedsiębiorstw, chodzi choćby o dostęp do lokalnego rynku pracy czy wiedzy znanej miejscowym. Zaletą mogą być też niskie koszty transportowe czy transakcyjne, elastyczność działania niewielkich podmiotów, zaufanie i współpraca władz lokalnych, dostęp do odpowiedniej infrastruktury, usług i dostawców. Ważną cechą wyróżniającą klastry typu sieciowego jest brak jednego centralnego punktu, wokół którego skupiają się przedsiębiorstwa - istnieje raczej zróżnicowana grupa firm (przykładem jest Dolina Krzemowa).
- Klastry koncentryczne powstają wokół wielkich firm. Małe firmy są związane z firmą dominującą, wykonują dla niej dostawy lub usługi. Duża firma korzysta z pracy małych mobilnych podmiotów, a te zyskują na istnieniu w sąsiedztwie giganta. Częściej w takim wypadku chodzi o powiązania w ramach dostaw niż o dzielenie się innowacyjnością. Układ taki jest mniej elastyczny niż poprzedni, w głównej mierze zależy od firm dominujących.
- Klastry instytucjonalne - skupione są wokół instytucji publicznych. Mogą to być np. laboratoria badawczo-rozwojowe, uczelnie, systemy obronne lub administracja publiczna. Duże instytucje przyciągają grono dostawców nastawionych na zaspokajanie ich potrzeb. W tym wypadku instytucja ma dominującą rolę w klastrze. Byt tego rodzaju klastrów może okazać się zależny od źródła finansowania instytucji.

Źródło : Rzeczpospolita, 2007.11.06